

the sun contrasteert hier heel mooi mee door zijn ingetogen, pastorale karakter. Het orgel van de Gasthuiskerk is een raadselachtig instrument; niet alleen is de maker (of makers?) ervan onbekend, het orgel is voorts lastig te dateren. Ook Aart Bergwerff, die adviseur was bij de laatste restauratie, kon hierin geen duidelijkheid brengen. Gelet op de klavieromvang en op stijkenmerken van de kas lijkt een datering in de periode 1750-1790 aannemelijk. Hoe dan ook, Händels geliefde variaties *The harmonious blacksmith* klinken hier voortreffelijk. De laatste troef van Sietze de Vries op deze cd vormen zijn geïmproviseerde variaties op een kinderlied. Prachtig hoe hij, zowel in zijn sprankelende spel als in de goed gekozen, luchtige registraties, het karakter van dit liedje weet te treffen, inclusief een lichtvoetig Mozartiaans slot!

Eén orgel mis ik toch een beetje op deze cd: het Van Leeuwen-orgel (1954) in de schitterende kas van Duyschot in de Nieuwe Kerk. Dat roept de vraag op wanneer een orgel precies 'historisch' mag heten, een vraag waarover de samenstellers van de orgelencyclopedie zich ongetwijfeld ook het hoofd hebben gebroken. Wat mij betreft heeft de klank van dit orgel ondertussen wel een laagje patina van de tijd gekregen en had het misschien wel een plaatsje op dit album verdiend ...

Na zijn recente benoeming tot kerkorganist van de Martinikerk in Groningen samen met Stef Tuinstra (als u Sietze ooit in de Martinikerk hebt horen improviseren hebt u gegarandeerd kippenvol gekregen) lijkt het mij een logisch vervolg als het opnameteam van JSB Records zal gaan neerstrijken in Groningen. Wat mij betreft wordt dat een dubbel-cd met uitsluitend improvisaties en dan mag een half uur durende *An Wasserflüssen Babylon* eigenlijk niet ontbreken. Kent u het volgende citaat nog? *Ik dacht dat deze kunst uitgestorven was, maar ik zie: in u leeft hij nog voort!*

Lex Gunnink

**FRANCK AVANT CÉSAR FRANCK
OFFERTOIRES & PIÈCES POSTHUMES**
Offertoire en fa mineur; Offertoire en sol mineur (1859); Andantino (1856); Offertoire de Noël; Offertoire en fa dièse mineur; Pièce en mi bémol (1846); Grand Chœur en mi bémol majeur; Offertoire en si majeur; Offertoire sur un Noël breton; Pièce pour grand orgue en la majeur (1854)

Elle Völker, Cavaillé-Coll-orgel
Basilique Notre-Dame de Bonsecours (F)
Aeolus AE-10341
speelduur 78' - prijs € 18,00
www.aeolus-music.com

Als organist klinken bij het noemen van de naam César Franck onmiddellijk de *Six Pièces*, de *Trois Pièces*, de *Trois Chorals* en de harmoniumstukken in je hoofd, werken die we allemaal door en door kennen of spelen en waar we veel van houden. Als het een beetje meezit zijn we ook vertrouwd met Francks andere belangrijke composities: de symfonie, enkele symfonische gedichten, zijn beroemde kamermuziekwerken, de *Variations symphoniques*, enkele befaamde liederen, twee beroemde pianowerken en het prachtige oratorium *Les Béatitudes*. En dat is het dan meestal wel, de andere werken (en dat zijn er heel veel) noemen we gewoonlijk "minder interessant" of zelfs "inferieur".

Tot die andere werken behoort ook een reeks orgelwerken, die nu op het label Aeolus wordt uitgebracht. Franck schreef ze in de jaren vóór de *Six Pièces*, te beginnen met *Pièce en mi bémol* uit 1846, zijn vroegst bekende orgelwerk. Deze ruim twaalf minuten durende compositie, die Franck mogelijk geschreven heeft voor het Clicquot-Cavaillé-Coll-orgel in de St.-Roch in Parijs, is weliswaar het werk van een 24-jarige, een al te makkelijke fanfare, harmonisch nogal braaf en oppervlakkig, maar zo af en toe horen we ineens de schitterende cantabiliteit opbloeien die we uit de latere orgelwerken kennen. Een grote stap verder in Francks ontwikkeling is *Pièce pour grand orgue en la majeur* uit 1854,

geschreven voor het inwijdingsconcert van het Durcroquet-orgel in de St.-Eustache waar Franck op 26 mei van dat jaar zelf de première speelde. Kon men het vorige werk nog als jeugdzonde betitelen, in dit veel interessantere werk uit 1854 is daar geen sprake van. We horen invloeden van Mendelssohn, wiens orgelsonates toen al bijna tien jaar in een Franse uitgave beschikbaar waren, maar ook is onmiskenbaar het *Grande Pièce symphonique* in aantocht. Beide *Pièces* zijn in respectievelijk 1973 en 1990 door Fauquet uitgegeven.

Twee jaar later schreef Franck zijn eerste gepubliceerde orgelwerk, het beroemde *Andantino*, waar men vaak de neus voor optrekt maar dat mij zeer lief is en dat op deze cd een schitterende uitvoering krijgt. De cd bevat enkele *Offertoires* uit de tijd dat Franck aan de Ste.-Clotilde werd benoemd en de beschikking kreeg over een nieuw Cavaillé-Coll-orgel. De taal is voor een deel de taal van de midden jaren '40 verschenen *Six Grands Offertoires* opus 35 van Lefébure-Wély, maar in de behandeling van zijn thema's is Franck vindingrijker en zijn harmoniek is rijker dan bij zijn vijf jaar oudere collega. Heerlijk zijn de variaties in de twee *Noël-offertoires*.

Elke Völker, veel gelauwerd organiste en befaamd Karg-Elert-speelster, heeft voor deze cd het Cavaillé-Coll-orgel gekozen van de Notre-Dame-basiliek in Bonsecours bij Rouen. Dit mooie instrument werd gebouwd in 1857 en is in eerste aanleg dus uit dezelfde tijd als Francks orgel in de Ste.-Clotilde. Het smaakvolle spel van Völker dwingt bewondering af, ook de opname is uitstekend. Het boekje geeft in het Engels, Frans en Duits veel informatie over de werken, over het orgel en de organiste. Voor de echte Franck-liefhebber (en dat zijn we toch allemaal) is dit een must! Maar eerlijk is eerlijk, hoe interessant en belangrijk deze werken ook zijn om de ontwikkeling van Franck als orgelcomponist te volgen, met de grote beroemde orgelcomposities kunnen ze zich toch bij lange na niet meten.

Lourens Stuifbergen